

מאת: <drorgreen@gmail.com> Dr. Dror Green

נשלח: Tuesday, December 9, 2025 12:49 PM

אל: <baryosef@bgu.ac.il> חמוטל בר-יוסף

נושא: פוסט מורטם

חמוטל יקרה,

כשהתחלתי לקרוא את הספר כתבתי לך שמניסיוני כתיבה כזו מחמירה את הסימפטומים הפוסט-טראומטיים. כך קרה לי כשכתבתי את הרומן 'צוות 4' בגיל ארבעים, וכך קורה לי עכשיו, כשאני כותב על הטראומה שחוויתי עם ילדי בשבע וחצי השנים האחרונות כתיאור-מקרה אישי. כשסיימתי לקרוא את ספרך הבנתי שגם את הגעת לאותה מסקנה, וכתבת: "לא טוב עשיתי שהחלטתי לכתוב את זה. זה לא עשה לי טוב. לראשונה בחיי תוקפים אותי נדודי שינה." גם חוסר השינה הוא סימפטום פוסט-טראומטי. מאז שהחלה המלחמה האחרונה אני ישן מעט מאוד.

קראתי את הספר כמעט בנשימה אחת, נרדמתי איתו והתעוררתי איתו, והוא טלטל אותי. קראתי, ובכיתי, והתעצבתי. הספר הוביל אותי למסע בנופים מוכרים (גדלתי באבו-טור, למדתי בבית-הילד, ובאוניברסיטה העברית ובאקדמיה למוסיקה), ואני זוכר את ביתך בבקעה. ידעתי, כמובן, על ההתאבדות (עודד שור זיהה אותי בתיכון כילד מוכה, ולאחר שהשתחררתי מהצבא אימץ אותי כילד חמישי, עד לסופו הטרגי), היה לי מפגש אישי עם הכאב של ציפורי ובעקיפין גם עם זה של רחלי. כאב לי במיוחד התיאור החשוף והנוקב של הזוגיות שלכם, דווקא משום שחוויתי זוגיות מאוד מאוד דומה. רק בשנים האחרונות הבנתי שמדובר באישיות פסיכופתית, והתחלתי לחקור את הנושא.

את יוסי מעולם לא פגשתי, אך לדמות שעולה מספרך יש מאפיינים מהותיים של אישיות פסיכופתית.

בשנת 1983 פרסמתי ב'פיוט' את שירך 'שיר זמר', אותו הזכרת בספר כביטוי לתחושה של חיים ב'ארץ אויב'. לא ידעתי, כמובן, במה מדובר, אבל כבר אז חשתי צער גדול, שעכשיו אני מבין את מקורו. בשנת 2007 כתבתי הרהור על השיר הזה, אותו שלחתי למנויי 'פיוט':

בראיון שקראתי באינטרנט כתבה חמוטל שהיא מתנגדת לניסיון לקשר את יצירתה לביוגרפיה שלה, ושהיא היתה רוצה שקוראיה ימצאו בשירים שלה את עצמם. האם זה אפשרי?

אני יכול לקרוא את שיריה ולהתעלם מפרופ' חמוטל בר-יוסף שפרסמה ספרים על גנסין ועל זלדה, על הספרות העברית והאירופית. אני יכול לקרוא את השירים ולהתעלם מן המשוררת חמוטל בר-יוסף ומספריה 'לולא היה עלי למהר', 'לקחת אוויר', 'רק הירוק', 'בקיץ זה יעבור', 'מתנות קופצות', 'הבראה', 'הלא', 'ובצפיפות', 'לילה, בוקר', 'מזון', 'קריאות ושריקות' ו'טעמי הקריאה'.

אני יכול לקרוא את שיריה, אבל אינני יכול לשכוח את האשה השקטה והעדינה שפגשתי לפני כעשרים וחמש שנים. אני יכול לשכוח, לרגע, את סיפור חייה, ואת היכולת שלה להתמודד עם מה שלא ניתן להתמודד אתו, אבל אינני יכול לשכוח את קולה הרך בשעה שאני קורא את הצעקה הזועקת מתוך שיריה.

אני יכול לשמוע את קולה כשאני קורא את 'שיר הזמר' שלה, שהוא למעשה שיר קינה. אני שומע את השקט המונוטוני המתאר, כמו בספירת מלאי, את שולחן המטבח, את הרצפה, את הקירות ואת הארץ, שהם למעשה רשימה ביוגרפית של עשייה, של הצבה, של ריצוף, של טיוח ושל חיים. האם אני יכול למצוא בתוכי את ארץ האויב המסתתרת

בי, מבלי להיזכר בקולה של חמוטל, הזועק מתוך השקט של עצמו?

בקריאה מאוחרת, כשקולה הנעים של חמוטל מתנגן בתוכי, אני יודע שאיננה רומזת רמזים פוליטיים כשהיא כותבת ׳ולמה חיים בארץ, היתה לי לארץ אויב׳. זוהי שאלה אקזיסטנציאלית המלווה את כל מי שעוצר מדי פעם כדי לבדוק את ספירת המלאי של חייו, בניסיון לשוב ולתת להם משמעות.

אני שולח לך חיבוק גדול,

דרור